

Ett amerikanskt farväl till Europa?

| av Victor Davis Hanson

De grundläggande olikheterna mellan USA och Europa är så stora att när nu de gemensamma fienderna inte längre finns så knakar äktenskapet i fogarna.
En skilsmässa kanske till och med skulle fördjupa vänskapen.

EFTER KATASTROFEN i USA den 11 september förra året torde få saker ha väckt mer bestörtning hos amerikanerna än den attityd som många av våra närmaste europeiska allierade valde att inta, då de snart nog ersatte sin medkänsla inför de liv som spillts med skepsis eller ren fientlighet mot de amerikanska motiven och de amerikanska åtgärderna. De månader som gått tycks snarast ha ökat än minskat denna avoghet.

Under den tyska valkampanjen nyligen tog förbundskansler Gerhard Schröder vältaligt avstånd från oss och det "irakiska äventyr" vi ställt i utsikt, varpå han lovade sina landsmän ett "tyskt sätt" att sköta globala kriser – han förbisåg kanske vilka olycksaliga historiska ekon denna fras ännu framkallar hos miljoner amerikaner. Brittiska labour-politiker som påtagligt oroas över en utveckling som riskerar att dra in deras land i ett ändlöst USA-lett krig i Mellanöstern, har å sin sida avfärdat president Bush som en okunnig stolle ("Den intellektuellt svagaste presidenten under min politiska livstid" skriver till exempel parlamentsledamoten Gerald Kaufman, på sin tid utrikesminister i labours skuggkabinett). Franska kommentatorer är för sin del mer benägna att kalla president Bush för cowboy än att kalla Saddam Hussein för lagbrytare.

VÄXTHUSEFFEKTEN OCH ARAFAT

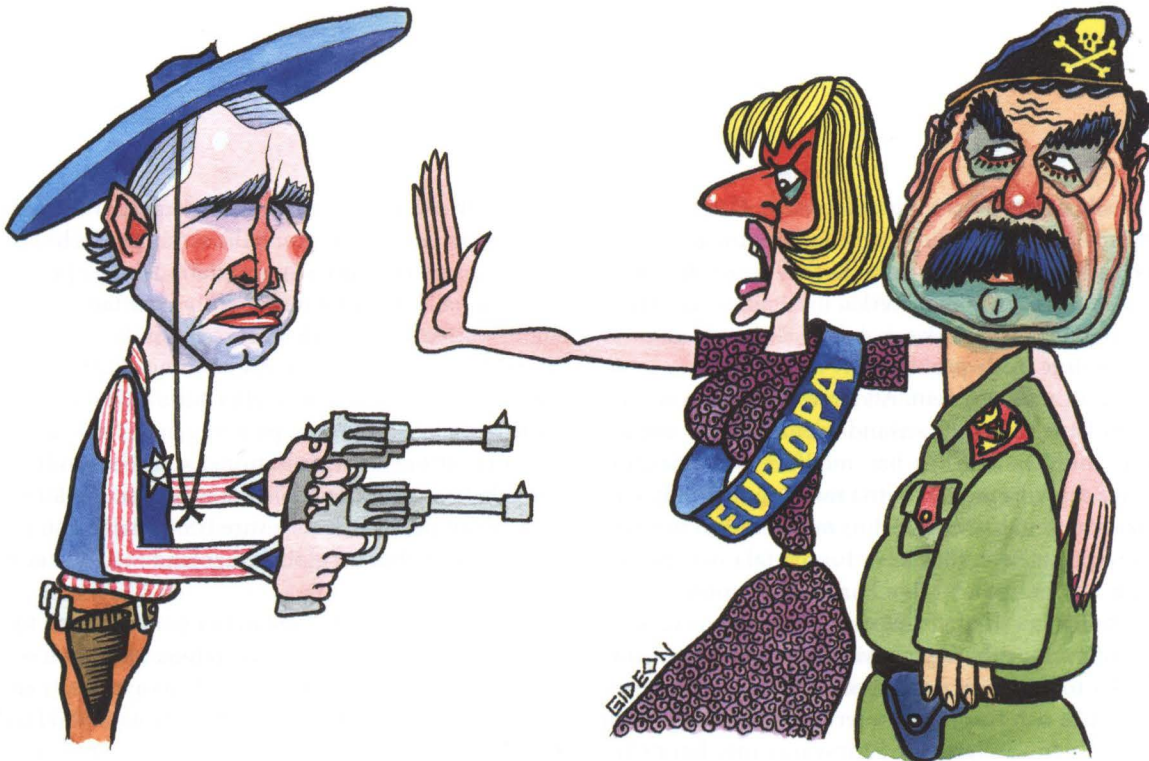
Om nu rädslan för ryska tanks brukade förena Amerika och Europa, kommer då åsiktsskillnader om allt från växthuseffekten till Yassir Arafat nu att föra oss isär? Josef Joffe, chefredaktör för tyska Die Zeit, tonade förra året ned denna redan då anade fiendskap i en inflytelserik essäartikl, publicerad (före 11 september) i tidskriften National Interest. Han avfärdade tendenser till europeiskt krypskytte som "nya gäng-fasoner" och hävdade att

flertalet europeer har lätt för tala på ett sätt men handla på ett annat, varför han rädde USA att sätta in litet kosmetisk diplomati för att förekomma den uppseglande oenigheten. Men nu är det ett år efter 11 september, och de antiamerikanska stämningarna verkar fast etablerade. De härrör mindre ur sådant vi faktiskt har gjort – amerikaner har inte använt maktspråk som stormakt för att förvärva landområden sedan det spansk-amerikanska kriget – än ur en viss föreställning om vilka vi förment är: flaggviftande, pistolbeväpnade, jeepåkande, mtv-tittande, minoritetsavrättande, hamburgerätande typer som just nu löper amok ute i världen. I frånvaro av djupgående mätningar är det svårt att veta hur väl rotade dessa agg är bland våra Europaallierade, eller hur de fördelar sig mellan länder, klasser och grupper.

Oftast fångar man upp sådana missnöjesyttringar genom någon anekdot. Fransmän protesterar mot McDonalds-restauranger, greker buar i ett fotbollsstadium i samband med en tyst minut för de döda från 11 september, berlinare demonstrerar mot president Bushs Tysklandsbesök, allt medan en kör av besserwissrar varnar för att utöva något som helst våld mot Saddam Hussein. Vi påminns samtidigt om att till exempel Storbritannien visat anmärkningsvärd solidaritet med Förenta Staterna i Afghanistan och kan vilja göra det även i Irak, trots den exempellösa mängd av giftigheter som en stor del av den brittiska journalistiska och akademiska eliten har utsänt, och trots att åtminstone en alleuropeisk opinionsmätning gjord tidigt i september visade att det förelåg ett högst villkorligt stöd för att invadera Irak.

ANTIAMERIKANISMEN ÖKAR

Bortom tvivel är, att det allt från Atlanten till Balkan skett en ökning av denna misstro. Skandinaverna i norr verkar misstro USA:s politik lika mycket som man gör i

Grekland, Frankrike och Spanien. Om ett palestinskt barn av misstag träffats av en israelisk robot, läggs skulden på USA:s F 16-plan. Om Europa härjas av över-svämningar, utpekas det som en följd av den globala uppvärmning, som givetvis utlösts av att Amerika bojkottade Kyoto. Döms i själva Amerika Mumia Abu-Jamal för mord, av en jury av hans eget folk och sänds till en dödszell, bestämmer Paris genast som en hedersgest att utse den dömda till hedersmedborgare.

Den nya antiamerikanismen tycks även gå utöver de invanda ideologiska gränslinjerna. Vänstermän och socialister förklarar att dödsstraffet, vapen, brist på allmän hälsovård och giriga företag bör fördömas. Präster och goda patrioter på högerkanten stämmer in med dem och beklagar att den traditionella europeiska kulturen har perverterats genom amerikanska marknadsföringsmetoder och krämaranda. I Grekland kan en ortodox präst visa sig vara mer våldsamt antiamerikansk än den mest nitiske socialist – och av skäl som inte bara kan förklaras med att vi har berövat hans ortodoxt kristne medbroder Slobodan Milosevic makten. Ju mer de europeiska massorna upptas av den amerikanska populärkulturen, desto bittrare smädar deras eliter USA som en profitjagande och cynisk hemsökelse.

Om vi går till regeringarna är det lika uppenbart att flertalet av dem har bemött nästan varje amerikanskt utrikespolitiskt initiativ de senaste två åren med ogillande eller avsmak – att vi lämnade Durban-konferensen om rasism, att vi tog avstånd från Kyoto-protokollet, att vi sade upp ABM-avtalet med f d Sovjetunionen; likaså vår hänvisning till en tydlig "ondskans axel", vårt starka stöd för det demokratiska Israel respektive vårt fördömande av det korruperade palestinska styret, vår vägran att ge den Internationella brottmålsdomstolen rätt att döma vår militära personal, samt det faktum att vi begär

dödsstraff för al quaida-mördare. Att officiella företrädare för Europa uttrycker tvivel och misstankar lockar självfallet mer extrema röster att torgföra sina invektiv på ett mer aggressivt sätt. Långt före den 11 september skrev Polly Toynbee, kolumnist i The Guardian, en essä – "Det förskräckliga Amerika håller nu på att bli en utstött" – där hon hävdade att Förenta Staterna själv blivit ett "ondskans imperium" och en "skurkstat" som borde "hållas tillbaka". En vecka efter den 11 september försäkrade en annan Guardian-kolumnist sina läsare att "Det är fullt möjligt att fördöma terroristangreppet och att tycka precis lika illa om USA som innan World Trade Center kollapsade".

Talar man med individuella europeer bekräftas de attityder som regeringar och media intar. Från resor nyligen till Europa och från dagliga kontakter med utländska bekanta kan jag försäkra att många europeer gläder sig på ett nästan perverst sätt åt att USA avlägsnat sig så från världsupinionen och framstår så impopulärt från Asien till Latinamerika. "Välkommen till verkligheten" raljerade en grekisk akademiker mot mig vid en middag, varpå han förklarade att "amerikaner inte kan äta kakan och ha den kvar; först lämna FN-konferenser och sedan hårdbeväpna sina allierade för sitt eget krig mot terrorn."

ANTIPATIER GRUNDADE I SVAGHET

Varifrån kommer då den nya antiamerikanismen, och vad betyder den? I en skarpsinnig och vittgående essä som blivit omtalad i Europa och på andra håll har Robert Kagan dissekerat denna växande europeiska antipati och fastställt dess ursprung ("Makt och svaghet" Policy Review, juni). I grunden, skriver Kagan, har misstron sitt ursprung i känslor av rädsla och avund som i sin tur beror på den nuvarande militära obalansen – en ofta

besvärande asymmetri vilken driver de långt svagare européerna att uppfatta sin egen säkerhet i annat än militär styrka, likaså att som motvikt frukta och fördöma alla som utvecklar väpnad styrka, mest amerikanerna.

”Dagens transatlantiska problem”, skriver Kagan, ”är inte ett George Bush-problem.

Det är ett maktproblem. Att Amerika äger styrka har alstrat en benägenhet att använda denna styrka, medan Europas militära svaghet har medfört motsvarande, begripliga motvilja mot att nyttja militära maktresurser.”

Eller som senator Jesse Helms mer ofriserat uttryckt det, apropå Europas förkärlek för att tala och medla, hellre än agera militärt: ”Den Europeiska unionen skulle inte ens kunna slå sig fri ut ur en våt papperskasse.”

Det finns uppenbarligen mycket som talar för denna realistiska tolkning av den växande krisen. Våra plan, hangarfartyg, och truppdivisioner är långt mäktigare än deras, och denna asymmetri försvårar inte bara våra möjligheter att genomföra samlade militäraktioner med européerna utan skapar också agg hos dem – och överlägsenhet hos oss. Avund mellan stater riktar sig alltid från de svaga mot de starka, och därför är det rimligt att tro att ett utbredd ressentiment och den rädsla som åtföljer den, snarare än specifikt missnöje över amerikansk ”undantagsmentalitet” och ”unilateralism” är den egentliga orsaken till europeernas missnöje.

EUROPAS SVAGHET INTE EKONOMISK

Som Francis Fukuyama påpekade i ett framträdande nyligen har Europas relativa svaghet inte något med brist på materiella resurser att göra. Den Europeiska unionen kommer snart att gå om Förenta Staterna såväl ekonomiskt (10 000 miljarder dollar mot USA:s 7 000) som befolkningsmässigt (375 miljoner mot 280). Ändå satsar den endast en tredjedel av vad USA lägger ut på försvaret (130 miljarder dollar per år mot våra för närvarande 300 miljarder om året, som dessutom ökar). Europeiska vapenprogram har inte utvecklats i en takt som ens kommer i närheten av den som utmärker icke-militär forskning och utveckling, för att inte tala om utgifter för social trygghet. Europas olika militära skolor är ansedda men kan inte jämföras med West Point, Annapolis och Colorado Springs beträffande storlek, motivation, eller resurser, än mindre kan de jämföras med våra akademiers förmåga att motivera dagens unga amerikaner. I Europa ses en post inom försvaret varken som början till en yrkeskarriär eller som ett sätt att tjäna sitt land. Den anses snarare hindra än främja uppkomsten av den humana och fredliga plats som EU (enligt sin utopiska stadga) är tänkt att vara.

”Den Europeiska unionen skulle inte ens kunna slå sig fri ut ur en våt papperskasse.”

Det är inte obekant att rika länder utan motsvarande militära resurser brukar hålla en låg profil, liksom att de gärna använder list, smygoperationer eller pengar för att söka hålla en hotande tyrann på mattan. Detta förklarar varför frustrerade européer i stället för att flygtransportera divisioner till Afghanistan eller bomba Irak från hangarfartygsstyrkor, eller förelägga fientligt sinnade regimer ultimatum, på gott och ont har satt sin lit till internationella organisationer som FN och Internationella brottmålsdomstolen, allt medan de låtsas inte veta om att det bara är tack vare USA:s makt som de kan låtsas att de bebor ett globalt sagoland med idel sansade människor.

När det gäller vad vi sedan bör göra åt denna växande klyfta hävdar även kloka analytiker att vi som en stor och mäktig nation måste uppträda moget. Utan att bry oss om våra allierades gläfsande eller gälla anklagelser för att vi agerar oansvarigt, borde vi inrikta oss på att samverka på sådana områden där vi har gemensamma intressen och fördelar, samtidigt som vi uppmuntrar europeerna att stärka sina muskler genom ökad satsning på försvaret. Trots allt, hävdas det, är de baser vi håller i Tyskland, Spanien, Italien och Grekland avgörande för den amerikanska maktprojektion, precis som den europeiska pressens och mediernas intellektuella maskineri är avgörande för att vinna fol-

kets stöd i krislägen. För att följa andan i den devis som kan kallas ”makt förpliktar” bör vi söka dämpa våra svagare allierades upprördhet, samtidigt som vi med lätt hand söker få dem att påta sig en mer bestämd roll i bättre samklang med vår gemensamma målsättning.

Detta argument, vars kraft jag här inte har gjort rättvisa, är förvisso övertygande, så långt det nu räcker. Men kan det då finnas flera, kanske mer grundläggande skäl till att Europa så märkligt avsvär sig våldsanvändning, något som ofta förenas med djup antiamerikanism? Framför allt, är det verkligen sant att de nuvarande spänningarna mellan USA och Europa främst har att göra med en maktobalans, liksom att sättet att avhjälpa denna är att ta itu med själva obalansen?

PLÅGSAMMA MINNEN AV EUROPA

Själv uppfattar jag saken annorlunda. Jag anser att dagens fas i den transatlantiska spänningen långt från att vara ett tillfälligt uttryck för maktrelationerna utgör det mer naturliga tillståndet mellan oss – en spänning som bygger på olikartade kulturer och historia och sannolikt inte kan avhjälpas genom ökade försvarsbudgetar i Europa eller av mer taktfulla diplomater i Amerika. Jag förmödar även att denna spänning snarast kan väntas tillta.

Vad som glömts bort i dagens upprördhet över Europas inställning är att vi länge varit misstänksamma mot det Gamla landet. Vi hyser en slumrande misstro som igen är på väg att bryta fram under trycket av europeernas missnöje. Vi måste komma ihåg att för miljoner amerikaner var tvivlen på Europa inte tagna ur luften utan utgick från gjorda erfarenheter. I min egen, knappast otypiska familj ansågs både Europa och Japan vara märkliga ställen som av egoistiska skäl startade krig, tvingade in oss i dem, och fick vanliga amerikaner att överge sina vingårdar och fruktträd, för att återvända till dem ett eller ett par år senare, döda, lemlästade eller psykiskt nedbrutna. Vid familjemiddagar betydde aldrig "Europa" målet för den stora resan, det framkallade snarast plågsamma berättelser om giftgas, om general Pattons dödsföraktande insatser, eller om att få huvudet söndersprängt vid Normandies kust.

För vissa av oss var det 50-åriga kalla kriget inte en generalrepetition för en evig amerikansk militär allians med Västeuropa utan bara ytterligare en av flera nöduttryckningar på liv och död som gjorde att USA tillfälligt måste hålla trupper på europeisk mark. När det kalla kriget för tio år sedan avslutades, borde vi inte ha återgått till de mer normala förhållanden som tidigare rådde? Eftersom det inte längre fanns något överväldigande hot mot Europa som dess invånare inte kunde bemästra, behövde Amerika alls längre vara inblandat i denna kontinentens affärer?

AVGÖRANDE OLIKHETER

Dessa gamla amerikanska fördomar kanske inte längre delas av de eliter som utformar vår politik, men de får därför inte avfärdas. Som ofta är fallet, är en sådan misstro i sig själv djupt rotad i avgörande gränslinjer mellan amerikaners och europeers självbilder. Skillnaderna ligger i våra skilda historiska skeenden och nationalkaraktärer, vår olikartade befolkningsstruktur, våra avvikande seder och bruk, våra olika åsikter i frågor som rör klass och social rörlighet, våra skiljaktiga begrepp om individen och samhället, våra respektive visioner av det goda livet och folkstyret – liksom vår mycket olikartade syn på att utåt i världen projicera vår egen frihetsupp-

fattning. Alla dessa historiska motsatser kanske bättre förklarar den rådande bitterheten än en ojämvikt just i fråga om makt – något som oftare utgör ett ytfenomen än själva orsaken till klyftor mellan nationer.

Om vart och ett av dessa ämnen har det skrivits tjocka volymer, men vi kan nog enas om vad som i grunden utmärker USA:s speciella belägenhet. Upplevelsen av hur landet expanderade västerut (the frontier) gav folk självtillit och bidrog till att definiera moralen utifrån handlande mer än retorik. Genom att vår historia inte har inslag av monarki, fascism eller kommunism har vi behållit våra förfäders ursprungliga, ljusa syn på ett republikanskt styrelsesätt, och anser det inte bara vara

avgörande för vår egen framgång utan en politisk metod som andra bör ta efter.

Eftersom vi varken hade en gemensam ras eller religion lärde vi oss att värdesätta en

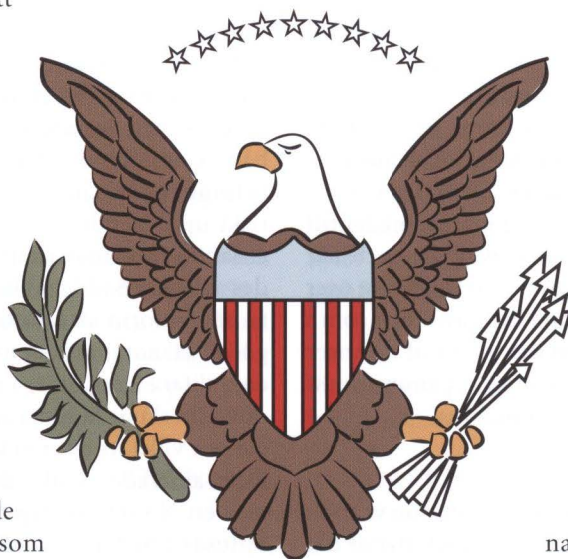
nödvändig uppslutning kring gemensamma ideer och värden, en uppslutning som hittills har varat längre än de försvagande doktrinerna om "multikultur" och "olikhet". Att flyktingar från hela världen och särskilt Europas oönskade inte bara överlevde i ett ogästvänligt land utan skapade världens största civilisation under loppet av ett enda århundrade vittnar om den amerikanska demo-

kratiska kulturens enorma framgångar, i ett samhälle som i dag stöper om nyan-

lända koreaner till baseballfans, gör om andra till country & western-vänner och låter barn till illegala invandrare doktorera, bli elektronikingenjörer eller tidningskolumnister.

En amerikan kan, utifrån nyare historia och utifrån dagens situation i världen, mycket väl hävda att hans egen trygga doktrin, som så ofta står i motsats till Europas, är den långt bättre: långt bättre inte bara för honom själv utan för hela världen. Både forskning och praktisk erfarenhet visar att precis som immigranterna ständigt röstat med fötterna och flockats på våra stränder, har hundratals miljoner runt jordklotet, däribland Europas egna folk, röstat med magen för verkningarna av Amerikas materiella överflöd och med fjärrkontrollen för den starka amerikanska populärkulturen.

Men det är ett gammalt argument som vi inte behöver ta ställning till. Mer avgörande är detta: Amerikas

styrka och Europas svaghet är inte bara tillfälliga uttryck för att vi lägger ut mera på kanoner och godtar att få mindre socialhjälp, medan de insisterar på statlig trygghet på bekostnad av flottor och arméer. Genom vår geografiska storlek och vår rikedom, och genom vår förvirrande mångfald, och vår tro att framgång lär ha mer med talang och hårt arbete att göra än med inrotade samhälls- och klasshierarkier, har vi blivit en oerhört rik, och framför allt stark nation. Genom en militär makt och en ekonomisk styrka som tjänar vissa värden och ideer, skulle vi knappast kunna bli cyniska eller vacklande ens om vi ville det, i varje fall inte länge. Att se saker i svart-vitt är en del av vår strävan att agera moraliskt – det ingår i det klister som håller nationen samman, lika väl som optimismen och gåpåandan.

Kort sagt, långt viktigare än frånvaron av europeiska militära resurser och vad detta leder till är frågan varför vi, och inte de, har makt, liksom hur och varför vi är villiga att använda den på ett sätt som inte de är. Om vi gav europeerna femton hangarfartyg och tjugo divisioner i morgon, skulle vi ändå inte komma på jämställd fot. Ge dem hela vår mångmiljard-dollar B-2-flotta, så skulle den rosta eller säljas som skrot, alltmedan vi fortsatte med vår ohejdbara vana att sända livsmedel till somalier, frigge panamaner, befria kuwaitier – och när det krävdes avpatrullera Medelhavet. Den långa lista över klagomål mot oss som jag tidigare återgav – och som i grunden speglar ett större missnöje med vad de anser oss uträtta än vad vi verkligen uträttat – påminner oss även de om dessa ofrånkomliga grundfakta.

RELATIONEN NÄRMAR SIG SLUTET

Den 11 september har väckt Amerika på sätt som vi ännu inte helt kan uttrycka. Men vad Europa beträffar är det mer än säkert att vi närmar oss slutet på den relation som förknippats med 1900-talet och dess särskilda omständigheter. Våra diplomater och politiker, som så ofta reser i och har utbildats i Europa, har nu börjat oro sig över detta växande främlingskap, men jag misstänker samtidigt att de flesta amerikaner inte bara svalt det utan betraktar det som oundvikligt.

Det är delvis logiskt att EU inriktar sig på att använda sig av internationella överenskommelser liksom att söka nyttja sin egen förmåga att övertala eller smickra hotfulla regimer i Asien och Afrika. Man bör inte enbart se cyniskt på detta: Europas militära oförberedhet är i sig ett ofrånkomligt problem, och europeerna har mycket att oro sig för. Utan någon Atlant eller något Stilla hav som buffert skiljer bara några tiotal mil en till stor del bräcklig kontinent från de vansinnigheter som pågår i Algeriet och Libyen, medan Syrien, Iran och Irak ligger inom gott missilavstånd. Illa anpassade, ointegrerade folkgrupper i England, Frankrike och Tyskland ger en

ytterligare anledning till europeernas ångest. Ändå är det svårt att tro att inte samtliga dessa hot skulle kunna hanteras av ett Europa som vore enigt.

De faror som kommer inifrån – för låt oss inte glömma att ett specifikt syfte med NATO ju var att slå ned de aggressiva impulserna hos somliga europeiska länder, främst Tyskland, gentemot andra, främst Frankrike – ger oss inte längre anledning till cynism. Med hänsyn till Västeuropas oroliga historia måste man lyckönska framsynta diplomater till att ha kunnat förena en så pass splitttrad samling nationer under en form av federation, liksom till att ha undvikit ett större krig i Europa under mer än ett halvsekel. Men det är svårt att tro att om det som de uppnått är genuint, inte bara följderna av att ha ägt en gemensam fiende i kalla kriget, de behöver Förenta Staterna för att garantera detta, respektive det krävs att USA träder in i det fall Gemenskapen skulle bryta samman.

Mest svårsmält i dagens omständigheter är frågan i vad mån Amerikas europeiska allierade skulle vilja och kunna medverka på ett meningsfullt sätt i uthålliga militära operationer utomlands, operationer som kan bli både kostsamma och riskfyllda. Vi kan i själva verket befinna oss en enda unilateral insats bort från ett faktiskt upplösande av NATO. Om USA tvingades gå in ensamt i Irak, under Europas protester, och man lyckades avlägsna Saddam Hussein från makten och upprätta någon form av samförståndsstyre där, kan det med goda skäl antas att det folkliga stödet i USA för framtida militära kampanjer i syfte att hjälpa europeisk stater drastiskt skulle komma att minska. I en sådan värld, och oavsett vilka insatser vi tillgrepp, ensamma eller med de facto-allierade, skulle själva idén att amerikaner skulle leda ett NATO-korståg för att straffa en marodör som Milosevic ha blivit otänkbar.

Ansvar för att bevara status quo i den nuvarande alliansen vilar således inte på det amerikanska folket, som må vara på väg att återvända till en traditionell och begriplig konsensus om Europa, utan på dem, däribland vissa av våra ledare, som alls tror att Europa ännu förtjänar en särskild relation. Med alla objektiva mått har vi för länge sedan upphört att vara medlemmar av en genuin allians, varför det kan vara tid att inse detta förhållande och dra slutsatserna av det. Vem vet? Om vi drar oss ur samarbetet, och inte längre uppträder som svurna allierade, kanske vi rentav kan bli bättre vänner.

Victor Davis Hanson är professor i militärhistoria vid US Naval Academy i Annapolis.

Artikeln återges med vänligt tillstånd av Commentary i vars oktoberutgåva 2002 den först publicerades. Copyright Commentary och författaren.

ÖVERSÄTTNING CARL JOHAN LJUNGBERG